

**Прудникова О. В.**  
Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого,  
доктор філософських наук, доцент,  
доцент кафедри культурології  
ORCID ID: 0000-0003-4610-908X

## **ДО ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

Сучасна соціокультурна реальність наскрізь пронизана віртуальністю. Віртуальне середовище, послуги та технології Інтернету дозволяють користувачам різних переконань, різного походження й рівня освіченості встановлювати контакт один з одним і об'єднуватися у співтовариства. У той же час, у подібному середовищі виникають проблеми ідентифікації та анонімності користувачів, які ставлять під сумнів їх здатність розуміти свою життєдіяльність (як приватну, так і професійну) і розпоряджатися нею у віртуальному

середовищі, де виникають нові норми. Усе це піднімає важливу проблему ідентичності людини в умовах віртуальної реальності.

В інформаційному середовищі людина стикається з декількома видами ідентичності, які піддаються позитивним і негативним змінам під впливом інформаційно-комунікаційних технологій. Комп'ютери накопичують знання, створюють профілі, здійснюючи внесок в ідентичність користувача, який не підозрює про ці профілі і про те, як вони впливають на його ідентичність. Це суттєво впливає на позитивну свободу індивіда, оскільки світ, з яким він взаємодіє, вже обраний для нього.

Відтак, вочевидь однією з визначальних цінностей, яка притаманна суб'єктам інформаційної культури віртуального світу є свобода у різноманітних її проявах – інформаційному, екзистенційному, діяльнісному, ідентифікаційному, культурному тощо.

Віртуальне середовище є джерелом свободи, яка, завдяки своїй гнучкості дозволяє людині переміщуватися у будь-якому напрямку. Таким чином, віртуальність розширює простір, у якому можуть залишитися люди, у той час, коли відбувається розширення можливостей кожної окремої людини. Водночас, така гнучкість обмежується тому, що надзвичайно ускладнює мобільність і соціальні відносини людей, певним чином трансформує, а інколи навіть і деформує людську ідентичність. Отже, свобода у віртуальному просторі має двоїстий характер і як у світі реальному обмежена технічними можливостями користувача, його культурним рівнем тощо.

Свобода у віртуальному просторі має прояви уявності та ілюзорності, оскільки віртуальна реальність – це нова взаємодія людини і комп'ютера, коли людина отримує повну свободу дії у середині віртуального часопростору і поступово втрачає межу між світом реальним та ілюзорним. Проблема полягає в тому, що людина може почати діяти у реальному житті за тими «законами», які існують у віртуальному просторі, порушуючи моральні та правові норми, культурні традиції.

Така віртуальна свобода може впливати на переформатування ідентичності людини, а у випадку з молоддю – на її формування. У віртуальному просторі особистість може набувати «нових ідентичностей» залежно від сегментів цього необмеженого світу, що відповідно обумовлює особливості її інформаційної культури. Науковці стверджують, що особистісна ідентичність з константною – ідентичністю «на все життя» – перетворюється на змінну величину – ситуативну ідентичність «на певний час».

Виходячи з цього, рисами трансформованої ідентичності віртуальної людини є процесуальність, фрагментарність, варіативність та адаптивність,

актуалізовані сучасними культурно-соціальними процесами, які є вираженням трансформації сутнісних ознак ідентичності (цілісності, стабільності, спадковості).

У віртуальному світі людина може набувати штучну ідентичність, «експериментувати з ідентичностями», перевіляючись в залежності від правил та норм віртуальної реальності. У «віртуальних спільнотах», які створює Інтернет, ідентичність зводиться до химерних умовних знаків, на зразок прізвиська («nick-name») або піктограми зі стандартного набору. Така ігрова ідентичність, коли індивіди не закріплюються за певними культурними зразками та традиціями, а вільно змінюють їх подібно до масок, залежно від конкретної комунікативної ситуації, при її перетворенні на домінуючу особистості, може ускладнити як процес її культурної самоідентифікації, так, через це, і поглибити кризу культурної ідентичності, яка становить загрозу культурному буттю людини. Посттрадиційна культура в цілому пропонує широкий спектр готових зразків і стилів поведінки. Люди вибирають на символічному ринку необхідні зразки й намагаються імплантувати їх у тканину свого повсякденного життя.

Таким чином, свобода у суб'єктів «віртуальної інформаційної культури» набуває різноманітних форм й реалізується безліччю засобів. Відповідно свобода не повинна переростати у анархію й має підкріплюватися такою важливою цінністю як відповідальність учасників віртуального простору.

Знаходження у соціальних мережах та інших сферах віртуальної реальності є привабливим для людини анонімністю і відчуттям безпеки, захищеністю від зовнішнього контролю та загальноприйнятих норм, відчуттям необмеженої свободи та розкнутості, відсутністю цензури, можливістю одночасно займати декілька різних позицій, спілкуючись з різними людьми. У процесі взаємодії у віртуальному середовищі в особистості з'являється велика можливість виборів – залишатися самою собою, говорити від імені певного аспекта своєї особистості, прийняти вигадані індивідуальності чи залишатися повним анонімом або взагалі людиною-невидимкою. Тобто анонімність збагачує можливості самопрезентації людини, надає їй можливість не лише створити бажане враження про себе, але й бути тим, ким вона бажає, конструювати ідентичність за власним вибором і не одну. Така множинність ідентичностей, обумовлена анонімністю, значно урізноманітнює рольові моделі інтеракцій у віртуальних соціальних мережах.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО  
КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

# **ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ЧАСУ**

Тези доповідей учасників  
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Харків, 16 квітня 2019 р.)

Харків  
«Право»  
2019

УДК 008(477)  
Д85

Редакційна колегія:  
*А. П. Гетьман* (голова), *В. О. Лозовой*,  
*О. А. Стасевська*, *О. В. Уманець*

*Відповідальність за достовірність наданих матеріалів несуть автори*

Д85 **Духовна** культура України перед викликами часу : тези доп. учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 квіт. 2019 р.) / [редкол.: А. П. Гетьман (голова), В. О. Лозовой, О. А. Стасевська, О. В. Уманець]. – Харків : Право, 2019. – 282 с.

ISBN 978-966-937-660-2

Збірка містить тези доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Духовна культура України перед викликами часу», в яких висвітлені актуальні питання духовного життя сучасної України, національної ідентифікації та збереження культурної пам'яті.

**УДК 008(477)**

ISBN 978-966-937-660-2

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2019  
© Оформлення. Видавництво «Право», 2019

## ЗМІСТ

Передмова .....	3
-----------------	---

### НАУКОВА ТРИБУНА

#### **Бойко І. Й.**

Становлення української національної ідеї в період національного відродження у Галичині (2 пол. XVIII – поч. XIX ст.).....	5
--	---

#### **Герасіна Л. М.**

Історико-політичні традиції самоврядування і муніципалізму як складова української культурної спадщини .....	12
--	----

#### **Гусарчук Т. В.**

Традиції та новаторство в духовній творчості сучасних українських композиторів .....	15
--	----

#### **Данильян О. Г., Дзьобань О. П.**

До проблеми моральної ідентифікації людини в інформаційному суспільстві .....	17
---	----

#### **Дорошенко В. О.**

Проблема культурної пам'яті у просторі транскультури.....	20
---	----

#### **Лозовой В. О.**

Культура України перед викликами інформаційної цивілізації та вільного ринку .....	23
--	----

#### **Первалова Л. В., Окладна М. Г.**

Проблема формування національної ідеї сучасної України.....	25
---	----

#### **Прудникова О. В.**

До проблеми ідентичності людини в умовах віртуальної реальності .....	28
---	----

#### **Робак І. Ю., Демочко Г. Л.**

До питання національної ідентифікації видатного харківського хірурга Броніслава Пржевальського .....	31
--	----

#### **Філяніна Н. М., Кайдалова Л. Г.**

Мистецька рефлексія над екологічними кризами в сучасному мистецькому просторі України .....	33
---	----

#### **Шеретюк Р. М.**

Мистецька спадщина римо-католицьких орденів на теренах Волині.....	37
--	----

*Наукове видання*

**ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ  
ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ЧАСУ**

Тези доповідей учасників  
II Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Харків, 16 квітня 2019 р.)

*Відповідальність за зміст тез несуть автори*

Видається в авторській редакції

Комп'ютерна верстка *А. Т. Гринченка*

Підписано до друку з оригінал-макета 05.04.2019.  
Формат 60×84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.  
Обл.-вид. арк. 15,84. Ум. друк. арк. 16,39. Вид. № 2155.  
Тираж 150 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України  
та Національного юридичного університету  
імені Ярослава Мудрого  
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна  
Сайт: [www.pravo-izdat.com.ua](http://www.pravo-izdat.com.ua)  
E-mail для авторів: [verstka@pravo-izdat.com.ua](mailto:verstka@pravo-izdat.com.ua)  
E-mail для замовлень: [sales@pravo-izdat.com.ua](mailto:sales@pravo-izdat.com.ua)

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи  
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів  
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Татарчук С. І.  
Тел. (057) 717-28-80